

**TÜRKİYE'DE GÜZEL SANATLAR ALANINDA HAZIRLANAN SANATÇI
BİYOGRAFİSİ TEZLERİNİN YÖNTEMSEL ANALİZİ****Merve SUNA¹****Serdal YERLİ²**

Suna, M ve Yerli, S. (2026). Türkiye’de güzel sanatlar alanında hazırlanan sanatçı biyografisi tezlerinin yöntemsel analizi, *Diyalektolog Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 38, 179-195.

ÖZET: Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de güzel sanatlar alanında hazırlanmış sanatçı biyografisi konulu lisansüstü tezleri yöntemsel açıdan incelemektir. Araştırmanın veri kaynağı, 2000-2024 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık olarak yayımlanan ve belirlenen ölçütleri karşılayan toplam 139 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Araştırma nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde doküman incelemesi yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. Elde edilen veriler; tezlerin araştırma yöntemleri, veri toplama araçları, yöntem bölümlerinin yeterliliği, kuramsal çerçeve kullanımı ve biyografisi incelenen sanatçıların özellikleri bakımından betimsel analiz yoluyla değerlendirilmiştir. Bulgular, incelenen tezlerde doküman incelemesinin en yaygın veri toplama yöntemi olduğunu, buna karşın görüşme ve gözlem gibi birincil veri toplama tekniklerinin sınırlı düzeyde kullanıldığını göstermektedir. Ayrıca tezlerin önemli bir bölümünde yöntem bilgilerinin eksik olduğu ve metodolojik çeşitliliğin yeterince sağlanamadığı belirlenmiştir. Tez yazarlarından elde edilen destekleyici anket bulgularında ise kaynaklara ulaşma ve kaynak yetersizliği gibi sorunların öne çıktığı görülmüştür. Araştırma sonuçları, güzel sanatlar alanındaki sanatçı biyografisi tezlerinde yöntemsel standartların geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Biyografi, sanatçı, güzel sanatlar, lisansüstü tez, yöntem analizi.

**A METHODOLOGICAL ANALYSIS OF ARTIST BIOGRAPHY THESES
CONDUCTED IN THE FIELD OF FINE ARTS IN TÜRKİYE**

ABSTRACT: The aim of this study is to examine postgraduate theses on artist biographies prepared in the field of fine arts in Türkiye in terms of their methodological characteristics. The data source of the study consists of 139 postgraduate theses that were published with open access in the National Thesis Center of the Council of Higher Education between 2000 and 2024 and met the specified criteria. The study was conducted within the framework of a qualitative research approach using the document analysis method. The data obtained were evaluated through descriptive analysis in terms of the research methods, data collection tools, adequacy of the methodology sections, use of theoretical frameworks, and characteristics of the artists whose biographies were examined. The findings indicate that document analysis is the most commonly used data collection method in the examined theses, whereas primary data collection techniques such as interviews and observations are used to a limited extent. In

¹ Pamukkale Üniversitesi, e-posta: mrwdem@gmail.com, ORCID: 0009-0008-9800-5972

² Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, e-posta: serdaly@pau.edu.tr, ORCID: 000000-6570-0476

addition, it was determined that methodological information was insufficient in a significant proportion of the theses and that adequate methodological diversity was not achieved. Supporting survey findings obtained from thesis authors indicated that difficulties in accessing sources and insufficient sources were among the prominent problems experienced during the thesis writing process. The results of the study reveal a need to improve methodological standards in postgraduate theses on artist biographies in the field of fine arts.

Keywords: Biography, artist, fine arts, postgraduate thesis, methodological analysis.

GİRİŞ

Sanat, insanın duygu, düşünce ve yaşantılarını estetik bir anlayışla ifade etmesini sağlayan en önemli kültürel üretim alanlarından biridir. Toplumların tarihsel gelişim süreçleri incelendiğinde sanatın yalnızca estetik bir üretim alanı olmadığı; aynı zamanda kültürel belleğin oluşmasına, tarihsel olayların yorumlanmasına ve toplumsal değerlerin gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlayan önemli bir bilgi kaynağı olduğu görülmektedir (Keser, 2009; Büyükkazaz Öztürk, 2019; Sarı, 2018). Bu nedenle sanat eserlerinin yanı sıra bu eserleri ortaya koyan sanatçıların yaşam öyküleri de sanat tarihi araştırmalarının temel inceleme alanlarından biri hâline gelmiştir.

Sanatçı biyografileri, yalnızca sanatçıların yaşamlarını kronolojik olarak aktaran çalışmalar değildir. Aynı zamanda sanatçının yetiştiği çevreyi, eğitim sürecini, içinde bulunduğu kültürel ortamı, sanat anlayışını ve üretim süreçlerini açıklayan bilimsel kaynaklar niteliğindedir. Sanat eserlerinin oluşumunu etkileyen bireysel ve toplumsal dinamiklerin anlaşılabilmesi, sanatçıların yaşam öykülerinin güvenilir bilimsel yöntemlerle incelenmesini gerekli kılmaktadır. Bu yönüyle biyografi çalışmaları, sanat tarihi, sanat eğitimi ve kültürel miras araştırmaları açısından önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır (Ateş, 2022; Balcı, 2018; Fırat, 2012).

Biyografi araştırmalarında temel amaç, araştırma konusu olan bireyin yaşamını güvenilir belge ve kaynaklara dayalı olarak nesnel bir yaklaşımla incelemek ve elde edilen bulguları belirli bir bilimsel sistem içerisinde sunmaktır. Özellikle güzel sanatlar alanında hazırlanan lisansüstü tezlerde sanatçı biyografileri önemli bir araştırma konusu olarak tercih edilmekte; ressam, heykeltıraşlar, seramik sanatçıları, grafik tasarımcıları ve farklı sanat disiplinlerinde üretim yapan sanatçılar çeşitli yönleriyle ele alınmaktadır. Bununla birlikte bu çalışmaların yöntemsel özelliklerinin sistematik biçimde değerlendirildiği araştırmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir (Apaydın, 2001; Tan, 2022).

Lisansüstü tezlerin yöntemsel açıdan incelenmesi, yalnızca mevcut akademik üretimin ortaya konulmasını sağlamamakta; aynı zamanda araştırma eğilimlerinin belirlenmesi, yöntemsel eksikliklerin tespit edilmesi ve gelecekte gerçekleştirilecek araştırmalara yön verilmesi açısından da önem taşımaktadır. Araştırmalarda kullanılan yöntemlerin, veri toplama araçlarının ve veri analiz süreçlerinin değerlendirilmesi, alanın bilimsel gelişim düzeyi hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Bu nedenle yöntem analizine dayalı çalışmalar, belirli bir araştırma alanının gelişimini değerlendiren üst düzey araştırmalar arasında kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Türkiye'de güzel sanatlar alanında hazırlanan sanatçı biyografisi tezlerinin sayısında son yıllarda önemli bir artış görülmektedir. Ancak bu tezlerin hangi araştırma yöntemlerini

benimsediği, hangi veri toplama araçlarından yararlandığı, yöntem bölümlerinin yeterlilik düzeyi, kuramsal çerçeve kullanımı ve sanatçı tercihlerine ilişkin eğilimler bütüncül bir yaklaşımla yeterince incelenmemiştir. Bu durum, alanın metodolojik gelişiminin değerlendirilmesini güçleştirmekte ve gelecekte yapılacak araştırmalar için yol gösterici çalışmalara duyulan gereksinimi artırmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de güzel sanatlar alanında hazırlanmış sanatçı biyografisi konulu lisansüstü tezleri yöntemsel açıdan incelemektir. Araştırma kapsamında 2000-2024 yılları arasında Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık olarak yayımlanan ve belirlenen ölçütleri karşılayan 139 lisansüstü tez, araştırmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Bu tezler; yayımlandıkları yıllar, tez türleri, üniversiteler, enstitüler, araştırma yöntemleri, veri toplama araçları, yöntem bölümlerinin yeterliliği, kuramsal çerçeve kullanımı ve biyografisi incelenen sanatçıların özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Ayrıca araştırma kapsamında tez yazarlarından elde edilen görüşler, doküman incelemesinden elde edilen bulguları destekleyici veri olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın, güzel sanatlar alanındaki biyografi çalışmalarının mevcut durumunu ortaya koyarak yöntemsel gelişime katkı sağlaması ve gelecekte yürütülecek araştırmalara yol göstermesi beklenmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, Türkiye’de güzel sanatlar alanında hazırlanmış sanatçı biyografisi konulu lisansüstü tezlerin yöntemsel özelliklerini incelemeyi amaçlayan nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın deseni, belirli bir zaman aralığında ve belirli bir konu alanında hazırlanmış lisansüstü tezlerin mevcut durumunun bütüncül ve sistematik biçimde incelenmesine olanak sağlaması nedeniyle durum çalışması olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın temel veri toplama yöntemi doküman incelemesidir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin belirli ölçütler doğrultusunda incelenmesini ve analiz edilmesini sağlayan nitel veri toplama yöntemlerinden biridir (Yıldırım ve Şimşek, 2021; Karasar, 2019). Bu doğrultuda araştırmanın temel veri kaynaklarını, belirlenen kriterleri karşılayan ve Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık bulunan lisansüstü tezler oluşturmaktadır.

Araştırmada doküman incelemesi yoluyla elde edilen veriler, araştırmacı tarafından belirlenen değerlendirme ölçütleri doğrultusunda sistematik olarak incelenmiş ve betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Ayrıca, doküman incelemesinden elde edilen temel bulguların açıklanması ve desteklenmesi amacıyla ulaşılabilen tez yazarlarına kısa bir anket uygulanmıştır. Anket yoluyla elde edilen veriler araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmamakta, doküman incelemesi sonucunda elde edilen bulgulara destekleyici ve tamamlayıcı veri sağlamak amacıyla kullanılmaktadır.

Araştırmada herhangi bir deneysel işlem uygulanmamış; mevcut akademik çalışmalar belirlenen kategoriler ve değerlendirme ölçütleri doğrultusunda incelenmiştir.

Araştırmanın Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynaklarını, 2000-2024 yılları arasında Türkiye’de güzel sanatlar alanında hazırlanmış, sanatçı biyografisini temel araştırma konusu olarak ele alan ve YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık olarak yayımlanan 139 lisansüstü tez oluşturmaktadır.

Araştırmaya dâhil edilen tezlerin seçiminde aşağıdaki kriterler esas alınmıştır:

- Güzel sanatlar alanında hazırlanmış olması,
- Sanatçı biyografisini temel araştırma konusu olarak ele alması,
- 2000-2024 yılları arasında tamamlanmış olması,
- YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık bulunması,
- Tam metnine ulaşılabilmesi.

Belirlenen kriterleri karşılamayan tezler araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın temel verileri YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edilmiştir. Veri toplama sürecinde “biyografi”, “hayatı” ve “yaşamı” anahtar kelimeleri kullanılarak ayrıntılı taramalar gerçekleştirilmiş; ulaşılan tezler tek tek incelenerek araştırma kapsamında belirlenen kriterlere uygunluğu değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan tezler dijital ortamda temin edilmiş ve araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme/veri kayıt formu doğrultusunda sistematik biçimde incelenmiştir. Her tez aynı değerlendirme ölçütleri dikkate alınarak incelenmiş ve elde edilen bilgiler veri kayıt formuna işlenmiştir. Böylece verilerin sistematik biçimde kaydedilmesi ve değerlendirme sürecinde standartlığın sağlanması amaçlanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Tezlerden elde edilen bilgilerin sistematik biçimde kaydedilmesi amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan değerlendirme/veri kayıt formundan yararlanılmıştır. Formda tezlerin yılı, türü, üniversitesi, enstitüsü, anabilim dalı, danışman unvanı, araştırma yöntemi, yöntem bölümünün yeterliliği, kuramsal çerçeve kullanımı, veri toplama araçları ve sanatçı tercihleri gibi araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen değişkenlere ilişkin bilgiler yer almıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın temel verilerinin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Öncelikle doküman incelemesi yoluyla tezlerden elde edilen bilgiler, araştırmanın amacı doğrultusunda önceden belirlenen kategoriler altında sınıflandırılmıştır. Daha sonra her kategoriye ilişkin frekans (f) ve yüzde (%) değerleri hesaplanmış ve elde edilen bulgular tablolar aracılığıyla sunulmuştur.

Analiz sürecinde tezler;

- yıllara göre dağılım,

- tez türleri,
- üniversitelere göre dağılım,
- enstitüler,
- anabilim dalları,
- danışman unvanları,
- araştırma yöntemleri,
- yöntem bölümlerinin yeterliliği,
- kuramsal çerçeve kullanımı,
- veri toplama araçları ve
- sanatçı tercihleri

bakımından değerlendirilmiştir.

Anketten elde edilen destekleyici veriler ise, ilgili doküman incelemesi bulgularıyla ilişkilendirilerek değerlendirilmiş ve söz konusu bulguların açıklanmasına katkı sağlayacak biçimde kullanılmıştır. Böylece araştırmada doküman incelemesi yoluyla elde edilen temel veriler ile anket yoluyla elde edilen destekleyici veriler arasındaki ilişki açık biçimde ortaya konulmuştur.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık olan ve belirlenen kriterleri karşılayan lisansüstü tezlerle sınırlıdır. Ayrıca çalışma yalnızca 2000-2024 yılları arasında tamamlanan sanatçı biyografisi konulu tezleri kapsamaktadır. Erişime kapalı tezler ile belirlenen kriterleri karşılamayan ve biyografi konusu dışında kalan çalışmalar araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, Türkiye’de güzel sanatlar alanında hazırlanmış sanatçı biyografisi konulu lisansüstü tezlerden elde edilen bulgular araştırmanın alt amaçları doğrultusunda sunulmuştur.

Tezlerin Yıllara Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

İncelenen tezlerin yıllara göre dağılımı değerlendirildiğinde, sanatçı biyografisi çalışmalarının özellikle son yıllarda belirgin biçimde artış gösterdiği görülmektedir. 2000’li yılların başında sınırlı sayıda tez hazırlanırken, 2015 yılı sonrasında tez sayılarında düzenli bir artış yaşandığı dikkati çekmektedir. En yüksek tez sayısına ise araştırma kapsamındaki son yıllarda ulaşılmıştır.

Bu durum, güzel sanatlar alanında sanatçı biyografilerine yönelik akademik ilginin giderek arttığını göstermektedir. Lisansüstü programların yaygınlaşması, sanat tarihi ve sanat eğitimi alanlarında yürütülen araştırmaların çeşitlenmesi ile birlikte biyografi çalışmalarının da akademik üretim içerisinde daha fazla yer bulduğu söylenebilir.

Tablo 1. Tezlerin yayın yıllarına göre dağılımı

Yıl Aralığı	f	%
2000–2005	5	3,60
2006–2010	18	12,95
2011–2015	41	29,50
2016–2020	46	33,10
2021–2024	29	20,86
Toplam	139	100

Tez Türlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen tezlerin büyük çoğunluğunu yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Doktora ve sanatta yeterlik tezlerinin sayısı ise oldukça sınırlıdır.

Bu bulgu, sanatçı biyografisi çalışmalarının lisansüstü eğitimde daha çok yüksek lisans düzeyinde ele alındığını göstermektedir. Doktora ve sanatta yeterlik düzeyinde hazırlanan araştırmaların sınırlı olması, alanın daha derinlemesine incelenmesine yönelik çalışmaların artırılması gerektiğine işaret etmektedir.

Tablo 2. Tezlerin lisansüstü düzeylerine göre dağılımı

Tez Türü	f	(%)
Yüksek Lisans Tezi	129	92,81
Doktora Tezi	8	5,76
Sanatta Yeterlik Tezi	2	1,44
Toplam	139	100

Üniversitelere Göre Dağılıma İlişkin Bulgular

İncelenen tezlerin farklı üniversitelerde hazırlandığı görülmekle birlikte bazı üniversitelerin sanatçı biyografisi araştırmalarında daha yoğun üretim gerçekleştirdiği belirlenmiştir. Konu ile ilgili tez yayımlayan toplam 45 üniversite bulunmaktadır.

Bu durum, ilgili üniversitelerde güzel sanatlar alanında lisansüstü programların gelişmiş olması, akademik danışmanlık kapasitesinin yüksekliği ve sanat tarihi araştırmalarına verilen önemin daha fazla olmasıyla açıklanabilir.

Enstitülere Göre Dağılım

Tezlerin enstitülere göre dağılımı incelendiğinde çalışmaların önemli bölümünün Sosyal Bilimler Enstitüsü ile Güzel Sanatlar Enstitüsü bünyesinde yürütüldüğü belirlenmiştir.

Son yıllarda Lisansüstü Eğitim Enstitülerinin kurulmasıyla birlikte tezlerin bu enstitüler altında da yürütülmeye başlandığı görülmektedir. Bu değişim, yükseköğretimde gerçekleştirilen kurumsal yapılanmanın lisansüstü tezlere de yansıdığını göstermektedir.

Tablo 3. Tezlerin enstitülere göre dağılımı

Enstitü Türü	f	%
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	14	10,07
Güzel Sanatlar Enstitüsü	30	21,58
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	9	6,47
Sosyal Bilimler Enstitüsü	85	61,15
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü	1	0,72
Toplam	139	100

Anabilim Dallarına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında değerlendirilen tezlerin farklı anabilim dallarında hazırlandığı belirlenmiştir. Belirlenen tezler anabilim ve ana sanat dallarına göre sınıflandırıldığında, toplamda 23 farklı anabilim/ana sanat dalında tez yayımlandığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte çalışmaların büyük bölümünün Resim-İş Eğitimi, Resim, Sanat Tarihi ve Geleneksel Türk Sanatları anabilim dallarında yoğunlaştığı görülmektedir.

Bu bulgu, sanatçı biyografisi araştırmalarının disiplinler arası bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Ancak bazı sanat disiplinlerinde biyografi çalışmalarının oldukça sınırlı kaldığı da dikkat çekmektedir.

Danışman Unvanlarına İlişkin Bulgular

Danışmanların akademik unvanları incelendiğinde tezlerin önemli bölümünün Profesör Doktor ve Doçent Doktor unvanına sahip öğretim üyeleri danışmanlığında yürütüldüğü görülmektedir.

Bu durum, biyografi araştırmalarının deneyimli akademisyenler tarafından yönlendirildiğini göstermektedir. Bununla birlikte son yıllarda Doktor Öğretim Üyesi danışmanlığında hazırlanan tez sayısında da artış olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Tezlerin Program Türlerine Dayanarak Danışman Unvanlarına Göre Dağılımı

Unvan	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam
Profesör	44	7	2	53
Doçent	32			32
Yardımcı Doçent	34	1		35
Dr. Öğretim Üyesi	19			19

Araştırma Yöntemlerine İlişkin Bulgular

Araştırma yöntemleri değerlendirildiğinde tezlerin büyük çoğunluğunda nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği görülmektedir. Nicel ve karma yöntem kullanılan tez sayısı ise oldukça sınırlıdır.

Bu durum, sanatçı biyografilerinin doğası gereği tarihsel belge incelemesine ve nitel veri kaynaklarına dayanmasıyla açıklanabilir. Bununla birlikte yöntem çeşitliliğinin sınırlı olması, alanın metodolojik açıdan geliştirilmesi gereken yönlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Tablo 5. Tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımı

Araştırma Yöntemi	f	%	Araştırma Yöntemi
Nitel	71	51,08	Nitel
Nicel	0	0,00	Nicel
Karma	2	1,44	Karma
Belirtilmemiştir	66	47,48	Belirtilmemiştir
Toplam	139	100	Toplam

Yöntem Bölümlerine İlişkin Bulgular

İncelenen tezlerin önemli bir bölümünde yöntem bölümünün ayrıntılı biçimde açıklandığı görülmekle birlikte bazı tezlerde yöntem bilgilerinin eksik olduğu belirlenmiştir.

Özellikle araştırma modeli, veri toplama süreci ve veri analiz yöntemlerine ilişkin açıklamaların bazı çalışmalarda yeterli düzeyde yer almadığı tespit edilmiştir. Bu durum araştırmaların bilimsel şeffaflığını ve tekrar edilebilirliğini olumsuz etkileyebilecek önemli bir yöntemsel eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 6. Tezlerin yöntem bölümü durumuna göre dağılımı

Yöntem Bölümü Durumu	f	%
Yöntem Bölümü Olan	65	46,76
Yöntem Bölümü Olmayan	74	53,24
Toplam	139	100

Veri Toplama Araçlarına İlişkin Bulgular

Veri toplama araçları incelendiğinde en yaygın kullanılan yöntemin **doküman incelemesi** olduğu görülmektedir. Bunun yanında görüşme, gözlem ve elektronik veri kaynaklarından yararlanılan çalışmalar da bulunmaktadır.

Ancak birincil veri toplama tekniklerinin kullanım oranının oldukça düşük olduğu belirlenmiştir. Özellikle yaşayan sanatçılar üzerine gerçekleştirilen araştırmalarda görüşme yönteminin daha yaygın kullanılmasının araştırmaların bilimsel niteliğine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Tablo 7. Tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımı

Veri Toplama Aracı	f	%
Doküman İnceleme	73	53,68
Görüşme	45	33,09
Gözlem	9	6,62
Ses kayıt-Video	4	2,94
Elektronik Kaynaklar	9	6,62
Sözlü Tarih	2	1,47
Değerlendirme Ölçeği	2	1,47
Deney Grubu	1	0,74
Ön-Son Test	1	0,74
Anket	1	0,74
Betimsel Analiz	10	7,35
Söylem Analizi	1	0,74
İçerik Analizi	9	6,62
Belirtilmemiştir	61	44,85

Sanatçı Tercihlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında incelenen tezlerde biyografisi ele alınan sanatçıların büyük bölümünün yerli sanatçılardan oluştuğu belirlenmiştir. Yabancı sanatçılar üzerine hazırlanan tezlerin sayısının ise daha sınırlı olduğu görülmektedir.

Tablo 8. Tezlerin Konularında Yer Alan Ressam ve Sanatçıların Yaşayan veya Yaşamayan Durumuna Göre Dağılımı

Sanatçı Durumu	f	%
Yaşayan	58	41,73
Yaşamayan	81	58,27
Toplam	139	100

Ayrıca biyografisi incelenen sanatçıların önemli bölümünün yaşamını tamamlamış kişilerden seçildiği dikkat çekmektedir. Yaşayan sanatçılar üzerine hazırlanan çalışmaların daha az olması, araştırmacıların belgeye dayalı tarihsel çalışmaları tercih ettiklerini göstermektedir.

Tablo 4. Tezlerin Konularında Yer Alan Ressam ve Sanatçıların Yerli veya Yabancı durumuna göre Dağılımı

Sanatçı Kökeni	f	%
Yerli	110	79,14
Yabancı	29	20,86
Toplam	139	100

Bu bulgular, alanın nicel gelişiminin yanında yöntemsel niteliğinin de geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu ortaya koymaktadır.

Tez Yazarlarının Araştırma Sürecine İlişkin Görüşleri

Doküman incelemesi sonucunda elde edilen bulguları desteklemek amacıyla, araştırma kapsamında incelenen 139 tezin yazarlarına anket gönderilmiş ve 34 tez yazarından geri dönüş alınmıştır. Ankette tez konusu tercihinin nedenleri, aynı konunun yeniden tercih edilip edilmeyeceği, tez yazım sürecinde karşılaşılan sorunlar ve tez yeniden yazılacak olsaydı yapılabilecek değişikliklere ilişkin sorular yöneltilmiştir.

Ankete katılan 34 tez yazarının 27'si (%79,41) aynı konuyu yeniden tez konusu olarak tercih edeceğini, 7'si (%20,59) ise aynı konuyu yeniden tercih etmeyeceğini belirtmiştir. Bu sonuç, katılımcıların büyük bölümünün tez konusu tercihlerinden memnun olduklarını göstermektedir.

Tez konusu tercih nedenlerine ilişkin açık uçlu yanıtlar incelendiğinde, katılımcıların konu seçimlerinde ağırlıklı olarak sanatçıya yönelik kişisel ilgi ve merak, sanatçının sanat tarihi açısından taşıdığı önem, hakkında yeterli araştırma bulunmaması, sanatçının Türk sanatına katkısı ve sanatçının eserlerini veya sanat anlayışını daha ayrıntılı inceleme isteğinin etkili olduğu görülmüştür. Bazı katılımcılar ise tez konusu seçiminde danışman yönlendirmesi, sanatçıyla doğrudan iletişim kurma olanağı ve kişisel mesleki ilgilerinin etkili olduğunu belirtmiştir.

Tez yazım sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin yanıtlar değerlendirildiğinde, en fazla öne çıkan sorunların kaynaklara ulaşma ve kaynak yetersizliği olduğu görülmüştür. Bunun yanında sanatçıya veya sanatçının yakın çevresine ulaşmada yaşanan güçlükler, arşiv ve müze kaynaklarına erişim sorunları, farklı dillerdeki kaynakların kullanılması, fiziksel mesafe ve seyahat gerekliliği ile dönemsel koşulların araştırma sürecini zorlaştırdığı belirtilmiştir. Bazı katılımcılar ise tez yazım sürecinde herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını ve özellikle danışman desteğinin araştırma sürecini kolaylaştırdığını ifade etmiştir.

Katılımcılara tezlerini yeniden yazmaları durumunda hangi değişiklikleri yapacakları sorulduğunda ise daha kapsamlı kaynak taraması yapma, sanatçıyla veya sanatçının yakın çevresiyle daha fazla görüşme gerçekleştirme, sanatçıların eserlerine daha ayrıntılı yer verme, yeni ulaşılan bilgileri ve eserleri çalışmaya ekleme ve bazı konuları daha derinlemesine ele alma yönündeki görüşlerin öne çıktığı görülmüştür. Bazı katılımcılar ise mevcut tezlerinde herhangi bir değişiklik yapmayacaklarını, yalnızca geçen zaman içerisinde ortaya çıkan yeni bilgi ve çalışmalarını ekleyebileceklerini belirtmiştir.

Elde edilen bu destekleyici veriler, sanatçı biyografisi konulu tezlerde kaynaklara erişim, sanatçıyla doğrudan iletişim kurma ve mevcut bilgilerin sınırlılığı gibi unsurların araştırma sürecinin niteliğini etkileyebildiğini göstermektedir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, Türkiye’de 2000–2024 yılları arasında güzel sanatlar alanında hazırlanmış sanatçı biyografisi konulu 139 lisansüstü tez yöntemsel ve içeriksel özellikleri açısından incelenmiştir. Elde edilen bulgular, sanatçı biyografilerine yönelik akademik ilginin özellikle son yıllarda belirgin biçimde arttığını göstermektedir. Bununla birlikte 2020 yılı sonrasında tez sayısında görülen kısmi düşüşün, COVID-19 pandemisinin araştırma süreçleri üzerindeki etkisiyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın en dikkat çekici bulgularından biri, incelenen tezlerin yaklaşık yarısında yöntem bölümünün bulunmamasıdır. Yöntem bölümünün yer almaması; araştırmanın nasıl yürütüldüğünün, verilerin hangi süreçlerle elde edildiğinin ve nasıl analiz edildiğinin açık biçimde ortaya konulamamasına neden olmaktadır. Bu durum, araştırmaların bilimsel güvenilirliği ile yeniden üretilebilirliğini sınırlandıran önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Veri toplama araçları incelendiğinde, tezlerin büyük bölümünde doküman incelemesinin temel veri toplama yöntemi olarak tercih edildiği görülmektedir. Buna karşın görüşme, gözlem, sözlü tarih ve ses-video kayıtları gibi birincil veri kaynaklarının daha sınırlı kullanıldığı belirlenmiştir.

Sanatçı biyografilerinde yalnızca yazılı belgelere dayanılması, sanatçının üretim süreci, çalışma ortamı ve dönemin sanatsal atmosferinin bütüncül biçimde değerlendirilmesini güçleştirebilmektedir. Özellikle yaşayan sanatçılar üzerine gerçekleştirilecek araştırmalarda görüşme ve sözlü tarih gibi yöntemlerin daha etkin kullanılması, biyografi çalışmalarının bilimsel derinliğini artıracaktır (Çetin, 2019; Balcı, 2018).

Araştırmada biyografisi incelenen sanatçıların büyük bölümünün yerli ve yaşamını tamamlamış kişilerden seçildiği belirlenmiştir. Yaşayan sanatçılar üzerine hazırlanan tezlerin sınırlı olması, araştırmacıların belgeye erişim kolaylığı ve tarihsel kaynak zenginliği bulunan sanatçıları tercih ettiğini düşündürmektedir. Ancak çağdaş sanat ortamının belgelenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından yaşayan sanatçılar üzerine yürütülecek bilimsel biyografi çalışmalarının artırılması önem taşımaktadır (Girgin, 2020).

Danışman akademik unvanı ile tezlerin yöntemsel niteliği arasında doğrudan bir ilişki belirlenememiştir. Profesör doktor, doçent doktor ve doktor öğretim üyesi danışmanlığında hazırlanan tezlerde benzer yöntemsel eksikliklere rastlanmıştır. Bu durum, tez niteliğini belirleyen temel unsurun yalnızca danışmanın akademik unvanı olmadığını; araştırma sürecindeki yöntemsel rehberlik ve danışmanlık yaklaşımının daha belirleyici olduğunu göstermektedir.

Tez yazarlarından elde edilen destekleyici anket verileri de araştırma bulgularının değerlendirilmesine katkı sağlamıştır. Ankete katılan 34 tez yazarının yanıtlarında, tez hazırlama sürecinde özellikle kaynaklara ulaşma ve kaynak yetersizliği konusunda yaşanan güçlüklerin öne çıktığı görülmüştür. Bunun yanında sanatçıya, sanatçının yakın çevresine ve eserlere ulaşma, arşiv kaynaklarına erişim ve farklı dillerdeki kaynaklardan yararlanma gibi güçlüklerin de araştırma sürecinde karşılaşılan sorunlar arasında yer aldığı belirlenmiştir. Katılımcıların önemli bir bölümünün tezlerini yeniden yazmaları durumunda daha fazla kaynak araştırması yapacaklarını ve sanatçıyla veya sanatçının yakın çevresiyle daha fazla görüşme gerçekleştireceklerini belirtmeleri, sanatçı biyografisi çalışmalarında kaynak çeşitliliğinin ve birincil kaynaklara erişimin önemini desteklemektedir.

Sonuç olarak araştırma, Türkiye'de güzel sanatlar alanında hazırlanan sanatçı biyografisi tezlerinin nicelik bakımından önemli bir gelişim gösterdiğini; ancak yöntemsel açıdan geliştirilmesi gereken yönlerinin bulunduğunu ortaya koymuştur. Özellikle yöntem bölümlerinin daha ayrıntılı yapılandırılması, birincil veri toplama tekniklerinin daha yaygın kullanılması, yaşayan sanatçılara yönelik çalışmaların artırılması ve sanat alanına özgü araştırma yöntemleri eğitimlerinin güçlendirilmesi, gelecekte hazırlanacak lisansüstü tezlerin bilimsel niteliğine önemli katkılar sağlayacaktır.

SONUÇ

Bu araştırmada, Türkiye'de güzel sanatlar alanında 2000-2024 yılları arasında hazırlanmış sanatçı biyografisi konulu lisansüstü tezler yöntemsel açıdan incelenmiştir. Araştırma sonucunda, sanatçı biyografilerine yönelik lisansüstü çalışmaların özellikle son yıllarda belirgin bir artış gösterdiği belirlenmiştir. Bu artış, güzel sanatlar alanındaki akademik ilginin geliştiğini göstermesi bakımından önemli bir bulgu olarak değerlendirilmektedir.

Araştırma bulguları, incelenen tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde hazırlandığını ve çalışmaların ağırlıklı olarak nitel araştırma yaklaşımı ile yürütüldüğünü ortaya koymuştur. Bunun yanında veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesinin yoğun biçimde tercih edildiği, görüşme ve gözlem gibi birincil veri toplama tekniklerinin ise sınırlı düzeyde kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca bazı tezlerde yöntem bölümünün yeterince ayrıntılı biçimde açıklanmadığı ve araştırma sürecine ilişkin bilgilerin eksik bırakıldığı görülmüştür.

Araştırmanın bir diğer önemli sonucu, sanatçı biyografisi çalışmalarının belirli üniversite ve anabilim dallarında yoğunlaşmasıdır. Bunun yanında biyografisi incelenen sanatçıların büyük bölümünün yerli ve yaşamını tamamlamış kişilerden seçildiği belirlenmiştir. Bu durum, alan yazınındaki araştırma eğilimlerini ortaya koymasının yanı sıra gelecekte yapılacak çalışmalar için de önemli ipuçları sunmaktadır.

Tez yazarlarından elde edilen destekleyici anket bulguları da araştırma sonuçlarını tamamlayıcı niteliktedir. Ankete katılan 34 tez yazarının görüşlerinde, tez yazım sürecinde özellikle kaynaklara ulaşma ve kaynak yetersizliği konusunda yaşanan güçlüklerin öne çıktığı görülmüştür. Katılımcıların daha fazla kaynak taraması yapma ve sanatçıyla veya sanatçının yakın çevresiyle daha fazla görüşme gerçekleştirme yönündeki görüşleri, sanatçı biyografisi araştırmalarında kaynak çeşitliliğinin ve birincil kaynaklara erişimin önemini ortaya koymaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye’de güzel sanatlar alanında hazırlanan sanatçı biyografisi tezlerinin nicelik bakımından gelişim gösterdiği; buna karşın yöntemsel çeşitlilik, araştırma tasarımı ve bilimsel raporlama açısından geliştirilmesi gereken yönlerinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle yöntem bölümünün daha ayrıntılı biçimde yapılandırılması, veri toplama araçlarının çeşitlendirilmesi ve yaşayan sanatçılar üzerine gerçekleştirilecek araştırmaların artırılması, gelecekte hazırlanacak lisansüstü tezlerin bilimsel niteliğinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Bu araştırmanın, Türkiye’de güzel sanatlar alanında hazırlanmış sanatçı biyografisi tezlerinin mevcut durumunu bütüncül bir bakış açısıyla ortaya koyarak alandaki araştırma eğilimlerinin belirlenmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca elde edilen bulguların, sanat eğitimi ve sanat tarihi alanlarında çalışma yürüten araştırmacılar için yol gösterici nitelikte olduğu değerlendirilmektedir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Sanatçı biyografisi konulu lisansüstü tezlerde araştırma yöntemi, veri toplama süreci ve veri analiz basamakları daha ayrıntılı biçimde raporlanmalıdır.
- Doküman incelemesine ek olarak görüşme, sözlü tarih, gözlem ve arşiv araştırmaları gibi farklı veri toplama tekniklerinden yararlanılarak yöntemsel çeşitlilik artırılmalıdır.
- Yaşayan sanatçılar üzerine gerçekleştirilecek biyografi araştırmalarına daha fazla yer verilerek güncel sanat ortamının belgelenmesine katkı sağlanmalıdır.

- Doktora ve sanatta yeterlik düzeyinde sanatçı biyografisi çalışmalarının artırılması teşvik edilmelidir.
- Gelecekte gerçekleştirilecek araştırmalarda farklı sanat disiplinlerini kapsayan karşılaştırmalı biyografi çalışmalarına yer verilmesi alan yazınına önemli katkılar sağlayacaktır.
- Sanatçı biyografisi araştırmalarında kaynak çeşitliliğinin artırılması; araştırmacıların birincil kaynaklara, arşivlere, sanatçıların eserlerine ve sanatçıların yakın çevrelerine erişimini kolaylaştıracak araştırma olanaklarının geliştirilmesi sağlanmalıdır.
- Biyografi araştırmalarında sanatçılarla ve sanatçıların yakın çevresiyle gerçekleştirilecek görüşmelere daha fazla yer verilmesi ve farklı dillerdeki kaynakların araştırmalara dâhil edilmesi teşvik edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Apaydın, M. (2001). Biyografik romanlar ve Türk edebiyatında biyografik romanın gelişimi üzerine bazı gözlemler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(7).
- Ateş, Ö. F. (2022). *Biyografi türüne kuramsal bir yaklaşım ve Türk edebiyatında biyografi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Balcı, Y. (2018). Biyografi. İ. Çetışli & E. Kolaç (Ed.), *Cumhuriyet dönemi Türk nesri içinde*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Büyükkazaz Öztürk, E. (2019). *Okul öncesi çocuk gelişiminde sanat eğitiminin yeri ve önemi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Çetin, N. (2019). *Roman çözümleme yöntemi*. Akçağ Yayınları.
- Fırat, H. (2012). Çocuk edebiyatının Türkçe eğitimindeki yeri: Biyografi örneği. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(29), 44–56.
- Girgin, E. (2020). *Biyografi nedir? Nasıl yazılır?* <https://www.iienstitu.com/blog/biyografi-nedir>
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (30. bs.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Keser, N. (2009). *Sanat sözlüğü*. Ütopya Yayınevi.
- Sarı, E. (2018). Sanat olgusunun tarihsel süreçte değişen tanımı, işlevi ve değeri üzerine. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(45), 131–151.
- Tan, B. (2022). *İskender Pala'nın romanlarında biyografik unsurlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

SUMMARY

Introduction

Artist biographies constitute one of the essential research areas in the fields of art history and art education. Beyond presenting the chronological life stories of artists, biography studies provide valuable information about artists' educational backgrounds, artistic production processes, aesthetic approaches, and the socio-cultural environments in which they produced their works. Therefore, biography research contributes not only to documenting the lives of artists but also to understanding the historical development of art and preserving cultural heritage. In recent years, postgraduate studies focusing on artist biographies have increased considerably in Türkiye. Despite this quantitative increase, limited attention has been paid to the methodological characteristics of these studies. Examining postgraduate theses from a methodological perspective is important for identifying research tendencies, evaluating methodological strengths and weaknesses, and providing guidance for future academic studies in the field.

Purpose

The purpose of this study is to examine postgraduate theses on artist biographies prepared in the field of fine arts in Türkiye from a methodological perspective. The study aims to determine the distribution of theses according to publication years, thesis types, universities, institutes, research methods, data collection techniques, methodological structures, theoretical framework use, and characteristics of the selected artists. Furthermore, the study seeks to evaluate the methodological characteristics of postgraduate research and identify areas requiring improvement.

Method

The study was designed within a qualitative research approach. Document analysis was used as the data collection method. The data source consists of 139 postgraduate theses on artist biographies that were completed between 2000 and 2024, published with open access through the National Thesis Center of the Council of Higher Education (YÖK), and met the predetermined inclusion criteria. Since the study covers all accessible theses meeting the specified criteria within the defined period, no sampling method was applied.

The theses were selected according to the following criteria: being prepared in the field of fine arts, directly focusing on artist biography as the main subject, being completed between 2000 and 2024, being accessible through the National Thesis Center, and having an accessible full text. The theses were systematically examined according to predetermined evaluation categories.

The collected data were classified according to publication year, thesis type, university, institute, department, academic title of the advisor, research method, adequacy of the methodology section, use of a theoretical framework, data collection techniques, and characteristics of the artists examined. The data obtained through document analysis were evaluated using descriptive

analysis. Frequencies and percentages were calculated for the relevant categories, and the findings were interpreted within the framework of the research objectives.

In addition to the document analysis, the opinions of thesis authors were obtained as supporting data. A short questionnaire was administered to thesis authors who could be reached, and responses from 34 authors were evaluated in order to support the findings obtained from the theses. The questionnaire focused on the reasons for selecting the thesis topic, whether the participants would choose the same topic again, difficulties encountered during the thesis-writing process, and changes they would make if they conducted the same research again. These responses were used as complementary evidence rather than as the primary data source of the study.

Findings

The findings indicate that postgraduate research on artist biographies has increased significantly, particularly in recent years. However, a partial decline was observed after 2020, which may be associated with the impact of the COVID-19 pandemic on higher education and research activities.

The majority of the examined studies were master's theses, while doctoral dissertations and proficiency in art theses constituted only a small proportion of the total. This finding suggests that artist biography research is predominantly conducted at the master's level and that more advanced postgraduate studies are needed.

Regarding research methodology, qualitative research was identified as the dominant approach. Document analysis emerged as the most commonly used data collection method, whereas interviews, observations, oral history, and audiovisual recordings were used less frequently. This finding indicates that most artist biography studies rely heavily on written and documentary sources, while primary data collection techniques are used to a more limited extent.

Another significant finding concerns the methodological reporting of the theses. Approximately half of the examined theses did not include a clearly defined methodology section. In many studies, information regarding research design, data collection procedures, and data analysis techniques was either insufficient or completely absent. Such deficiencies reduce the transparency of the research process and make it difficult to evaluate how the research was conducted.

The study also revealed that the majority of biographies focused on Turkish artists and artists who had already passed away. Comparatively few theses examined living artists. This tendency suggests that researchers generally prefer artists for whom archival materials and written documents are more accessible. Nevertheless, increasing the number of studies on living artists would contribute to documenting contemporary artistic practices and preserving current artistic memory.

The supporting questionnaire findings obtained from 34 thesis authors were consistent with the findings of the document analysis. Participants frequently mentioned difficulties related to accessing sources and the limited availability of literature. Some participants also emphasized the difficulties of reaching artists, artists' families, archives, museums, and other primary

sources. In their responses concerning what they would change if they conducted their research again, several participants expressed a desire to conduct more interviews, access additional sources, examine more artworks, or conduct field research. These responses further emphasize the importance of source diversity and the use of primary data in artist biography research.

Conclusion and Discussion

Overall, the findings demonstrate that postgraduate research on artist biographies in Türkiye has shown considerable quantitative development. Nevertheless, methodological development has not progressed at the same level. Deficiencies in methodological reporting, the limited use of primary data collection techniques, and the predominance of document analysis indicate that further methodological development is needed.

The findings suggest that future postgraduate studies should provide more detailed explanations of the research design, data collection process, and data analysis procedures. In addition to document analysis, researchers should make greater use of interviews, oral history, observation, and archival research in order to increase methodological diversity. The opinions obtained from thesis authors also indicate that difficulties in accessing sources constitute an important challenge in the research process. Therefore, improving access to primary sources, archives, artists, and artists' close social circles may contribute to the quality of future biography studies.

In addition, encouraging studies focusing on living artists would enrich the literature by documenting contemporary artistic production and preserving cultural memory for future generations. Increasing the number of doctoral and proficiency in art studies and conducting comparative biography research across different artistic disciplines may also contribute to the development of the field.

This study provides a comprehensive overview of methodological tendencies in postgraduate artist biography research conducted in Türkiye between 2000 and 2024. By examining 139 postgraduate theses and incorporating the supporting opinions of 34 thesis authors, the study contributes to identifying both methodological tendencies and practical difficulties encountered during the research process. The findings are expected to contribute to the improvement of research quality in the fields of art education and art history while providing guidance for future postgraduate researchers interested in artist biography studies.